

**واکاوی نقش تربیت رسانه‌ای در پیشگیری از بزهکاری نوجوانان
(با تأکید بر گفتمان بیانیه گام دوم انقلاب)**

نویسندگان	وابستگی سازمانی
محمد جواد رضاپور *	دانش آموخته دکتری تخصصی، گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی شهر، ایران
معصومه جاوید	دانشجوی دکتری تخصصی، گروه ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران
اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله	با توجه به اهمیت پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق اهداف بیانیه گام دوم
صفحه	انقلاب اسلامی که بر تربیت نسل جوان مؤمن، خلاق، عدالت‌پیشه و مقاوم
دوره ۲، شماره ۲ (شماره چهارم پیاپی)	تأکید دارد، این پژوهش با هدف بررسی نقش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال
اطلاعات نویسنده مسئول	در تحقق این اهداف در نظام آموزش و پرورش ایران انجام شده است. زمینه
نویسنده مسئول	نظری پژوهش بر آن است که بیانیه گام دوم، آموزش و پرورش را مسئول
کد ارکید	تربیت دانش‌آموزانی می‌داند که بتوانند در برابر چالش‌های عصر جدید، به‌ویژه
تلفن	پیشگیری از بزهکاری و تهدیدات فضای مجازی و جنگ نرم، مقاوم و هوشمند
ایمیل	باشند و با تکیه بر ارزش‌های اسلامی و ملی، نقش‌آفرین تمدن نوین اسلامی
سابقه مقاله	شوند. روش پژوهش، توصیفی تحلیلی و مبتنی بر مطالعه اسناد بالادستی و
تاریخ دریافت	تحلیل محتوای بیانیه گام دوم انقلاب بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که
تاریخ ویرایش	ارتقاء سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال دانش‌آموزان، نه تنها موجب افزایش
تاریخ پذیرش	قدرت تحلیل، تفکر انتقادی و مصونیت آنان در برابر آسیب‌های فضای مجازی
تاریخ انتشار	می‌شود، بلکه زمینه‌ساز تقویت هویت دینی و ملی، رشد خلاقیت و امیدآفرینی
روش پژوهش	در نسل جوان است و تحقق مأموریت‌های کلیدی آموزش و پرورش در بیانیه
	گام دوم و مآلاً پیشگیری از بزهکاری را تسهیل می‌کند. نتیجه‌گیری پژوهش
	حاکمی از آن است که ادغام هدفمند سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال در
	برنامه‌های درسی و تربیتی مدارس، با حمایت معلمان و خانواده‌ها، می‌تواند به
	عنوان راهبردی اساسی برای تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و
	تربیت نسل تراز انقلاب اسلامی مورد توجه قرار گیرد.
واژگان کلیدی	پیشگیری از بزهکاری، سواد رسانه‌ای، تربیت دیجیتال، بیانیه گام دوم انقلاب
توضیحات	
کلیه حقوق این مقاله متعلق به نویسندگان می‌باشد.	
خوانندگان این مجله، اجازه توزیع، ترکیب مجدد و تغییر جزئی را با ذکر منبع آن دارند.	
نحوه استناد	رضاپور، محمد جواد؛ جاوید؛ معصومه (۱۴۰۴)، «واکاوی نقش تربیت رسانه‌ای در پیشگیری از بزهکاری نوجوانان
دهی	(با تأکید بر گفتمان بیانیه گام دوم انقلاب)»، فصلنامه علمی مطالعات میان رشته‌ای حقوق و تربیت اسلامی، دوره ۲،
	شماره ۲، (شماره چهارم پیاپی)، صفحات ۴۴ - ۶۰

Analyzing the Role of Media Education in Preventing Juvenile Delinquency (with Emphasis on the Discourse of the Second Phase of the Islamic Revolution)

Authors		Organizational Affiliation
Mohammad Javad Rezapoor *		Ph.D. Graduate in Criminal Law and Criminology, Islamic Azad University, Khomeini Shahr Branch, Iran
Masoomeh Javid		PhD student, Department of Persian Literature, Islamic Azad University of Ardabil, Iran
Article Information		Abstract
Article Type	Research	<p>Given the importance of realizing the goals of the Second Step Manifesto of the Islamic Revolution, which emphasizes educating a young generation who are faithful, creative, just, and resilient, this study aims to examine the role of media literacy and digital education in realizing these goals in the Iranian education system. The theoretical background of the study is that the Second Step Manifesto considers education responsible for educating students who can be resilient and intelligent in the face of the challenges of the new era, especially the threats of cyberspace and soft war, and who, relying on Islamic and national values, become contributors to the new Islamic civilization. The research method was descriptive-analytical and based on the study of upstream documents and content analysis of the Second Step Manifesto of the Revolution. The findings show that improving students' media literacy and digital education not only increases their analytical power, critical thinking, and immunity to cyberspace damage, but also lays the groundwork for strengthening religious and national identity, fostering creativity, and creating hope in the young generation, and facilitating the fulfillment of the key missions of education in the Second Step Declaration. The research conclusion indicates that the targeted integration of media literacy and digital education into school curricula, with the support of teachers and families, can be considered as a fundamental strategy for realizing the goals of the Second Step Declaration of the Islamic Revolution and educating a generation equal to the Islamic Revolution.</p>
Pages	44 - 60	
Volume 2, Issue 2		
Corresponding Author's Info		
Corresponding Author's	Mohammad Javad Rezapoor	
ORCID	0000-0000-0000-0000	
Tell	09183163146	
Email	javad.rezapourgh@gmail.com	
Article History		
Received	2025/06/04	
Revised	2025/06/20	
Accepted	2025/07/06	
Published Online	2025/07/27	
Research Method	Descriptive Analytical	
Keywords	<i>Crime Prevention, Media literacy, digital education, Second Step Declaration of the Revolution</i>	
Description		
<i>All rights to this article belong to the authors.</i>		
<i>Readers of this magazine are permitted to distribute, recombine, and modify the material with due acknowledgement of the source.</i>		
How to Cite This Article	Rezapoor, Mohammad Javad; Javid, Masoomeh (2025), " <i>Analyzing the Role of Media Education in Preventing Juvenile Delinquency (with Emphasis on the Discourse of the Second Phase of the Islamic Revolution)</i> ", Quarterly Journal of Interdisciplinary Studies in Islamic Law & Education, Volume 2, Issue 2, (Fourth Consecutive Issue), Pages 44 – 60	

۱- مقدمه

در عصر حاضر، تحولات شگرف فناوری اطلاعات و ارتباطات، جوامع را با چالش‌ها و فرصت‌های بی‌سابقه‌ای از قبیل گسترش انواع بزهکاری مواجه ساخته است. گسترش فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی، و ابزارهای دیجیتال، زندگی فردی و اجتماعی را دستخوش تغییرات بنیادین کرده و به ویژه نسل نوجوان و جوان را با دنیایی از داده‌ها، اطلاعات و پیام‌های متنوع روبرو ساخته است. در چنین شرایطی، نظام آموزش و پرورش کشورها بیش از هر زمان دیگری نیازمند بازنگری در مأموریت‌ها، رویکردها و برنامه‌های خود است تا بتواند نسل آینده را برای زیست مؤثر، مسئولانه و هوشمندانه در این بستر جدید آماده سازد.

در ایران نیز، آموزش و پرورش به عنوان نهاد اصلی تربیت نسل آینده، نقش کلیدی در پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق آرمان‌ها و اهداف انقلاب اسلامی ایفا می‌کند. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که توسط مقام معظم رهبری صادر شده، نقشه راهی جامع برای حرکت به سوی تمدن نوین اسلامی و تربیت نسلی مؤمن، خلاق، عدالت‌خواه، خودباور و مقاوم ترسیم نموده است که به نوبه خود می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری از بزهکاری داشته باشد. در این بیانیه، بر اهمیت علم، پژوهش، اخلاق، هویت ملی و دینی، و مقابله با تهدیدهای نرم و سخت تأکید ویژه‌ای شده است. یکی از مهم‌ترین تهدیدهای عصر جدید، جنگ نرم و هجمه‌های فرهنگی و رسانه‌ای است که از طریق فضای مجازی و رسانه‌های نوین، باورها، ارزش‌ها و هویت نسل جوان را هدف قرار داده است. از سوی دیگر، همین ابزارها می‌توانند فرصت‌هایی بی‌نظیر برای رشد علمی، فرهنگی و اجتماعی فراهم آورند، مشروط بر آنکه کاربران، به ویژه دانش‌آموزان، از سواد رسانه‌ای و مهارت‌های لازم برای بهره‌برداری صحیح و هوشمندانه از این فضا برخوردار باشند. سواد رسانه‌ای به عنوان مجموعه‌ای از دانش، نگرش و مهارت‌ها برای تحلیل، ارزیابی، تولید و استفاده انتقادی از پیام‌های رسانه‌ای، امروزه به یک ضرورت تربیتی بدل شده است. تربیت دیجیتال نیز به معنای آموزش رفتار مسئولانه، اخلاقی و ایمن در فضای مجازی و استفاده هدفمند از فناوری‌های نوین است. در حالی که بسیاری از کشورها برنامه‌های جامعی برای ارتقای سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال دانش‌آموزان تدوین و اجرا کرده‌اند، در ایران نیز طی سال‌های اخیر توجه به این موضوع در اسناد بالادستی و سیاست‌های آموزش و پرورش افزایش یافته است. با این حال، شواهد نشان می‌دهد که هنوز آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به صورت هدفمند، نظام‌مند و مبتنی بر نیازهای واقعی نسل جوان، در مدارس کشور نهادینه نشده است و اغلب دانش‌آموزان، معلمان و حتی خانواده‌ها، فاقد دانش و مهارت‌های لازم برای مواجهه صحیح با چالش‌ها و فرصت‌های فضای مجازی هستند. (دارایی عمارتی و قادری، ۱۴۰۴: ۴۹) از سوی دیگر، پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق اهداف بلندمدت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، مستلزم تربیت نسلی است که علاوه بر برخورداری از هویت دینی و ملی، توانایی تحلیل انتقادی پیام‌های رسانه‌ای، مقابله با شبهات و شایعات، و بهره‌گیری خلاقانه از فناوری‌های نوین را داشته باشد. در واقع، پیوند میان سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال با مأموریت‌های آموزش و پرورش در گام دوم انقلاب، ضرورتی انکارناپذیر است که می‌تواند زمینه‌ساز رشد علمی، اخلاقی و فرهنگی دانش‌آموزان و جامعه شود. با وجود اهمیت این موضوع، پژوهش‌های اندکی به صورت جامع و نظام‌مند به بررسی نقش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال در تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته‌اند و خلأ مطالعاتی در این زمینه احساس می‌شود. (مرادی

مخلص و همکاران، ۱۴۰۳: ۳۵)

بر این اساس، مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که با توجه به الزامات و اهداف مطرح‌شده در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال چه نقشی در پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق این اهداف در نظام آموزش و پرورش ایران ایفا می‌کنند؟ در این پژوهش تلاش می‌شود به این سؤال اساسی پاسخ داده شود که ارتقای سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال دانش‌آموزان چگونه می‌تواند زمینه‌ساز تحقق اهداف تربیتی و تمدنی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در مدارس کشور باشد. همچنین، این پژوهش می‌کوشد راهکارهای مؤثر برای ادغام هدفمند این مهارت‌ها در برنامه‌های درسی و تربیتی را شناسایی و ارائه نماید تا بتواند بستری مناسب برای تربیت نسلی آگاه، توانمند و مقاوم در برابر تهدیدهای فرهنگی و رسانه‌ای فراهم آورد. بدین ترتیب، نتایج این تحقیق می‌تواند به سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در تدوین برنامه‌های راهبردی کمک شایانی نماید.

۲- پیشینه‌شناسی

در زمینه موضوع نقش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال در تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، هرچند به صورت مستقیم و مستقل پژوهش جامعی وجود ندارد، اما در حوزه سواد رسانه‌ای مطالعات متعددی انجام شده است که به جنبه‌های مختلف این موضوع پرداخته‌اند. در ادامه به هشت مورد از این پژوهش‌ها و یافته‌های آن‌ها اشاره می‌شود.

ارجمندی (۱۳۹۶)، در پژوهش خود تحت عنوان «نقش معلمان در آموزش سواد رسانه‌ای» به اهمیت نقش معلمان به عنوان واسطه اصلی انتقال مهارت‌های سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان اشاره کرده است. وی با بررسی تجارب مدارس مختلف، پیشنهاد داده است که معلمان باید از طریق کارگاه‌ها و سمینارهای تخصصی آموزش ببینند تا توانمندی لازم برای تدریس سواد رسانه‌ای را کسب کنند. همچنین تأکید شده که بدون توانمندسازی معلمان، تلاش‌های آموزشی در این حوزه اثربخش نخواهد بود و باید برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای برای آنان طراحی شود.

کمال پور (۱۳۹۵)، در مقاله خود تحت عنوان «وضعیت سواد رسانه‌ای در ایران؛ چالش‌ها و راهکارها» به بررسی وضعیت سواد رسانه‌ای در کشور پرداخته و چالش‌های موجود مانند کمبود آموزش‌های رسمی، ضعف زیرساخت‌ها و عدم آگاهی کافی معلمان و خانواده‌ها را مطرح کرده است. وی بر ضرورت تدوین سیاست‌های کلان و برنامه‌های آموزشی منسجم برای ارتقای سواد رسانه‌ای تأکید کرده و راهکارهایی مانند آموزش معلمان، تولید محتوای بومی و همکاری نهادهای مختلف را پیشنهاد داده است. این پژوهش نشان می‌دهد که توجه به سواد رسانه‌ای در ایران رو به افزایش است اما هنوز فاصله زیادی با استانداردهای جهانی وجود دارد.

کیا (۱۳۹۲)، در پژوهش خود تحت عنوان «ضرورت آموزش درس مطالعه رسانه در دوره ابتدایی» با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی ایران، آموزش درس «مطالعه رسانه» را از دوره ابتدایی ضروری دانسته است. وی معتقد است که آموزش این درس می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا با مهارت‌های تحلیل، ارزیابی و تولید پیام‌های رسانه‌ای آشنا شوند و در برابر هجمه‌های فرهنگی و اطلاعات نادرست مقاوم شوند. همچنین تأکید شده که این آموزش باید با توجه به فرهنگ اسلامی-ایرانی بومی‌سازی شود تا اثربخشی بیشتری داشته باشد.

دهقان شاد و محمودی کونکنده (۱۳۹۱)، در مقاله خود تحت عنوان «تأثیر برنامه آموزش سواد رسانه‌ای مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر آگاهی دانش‌آموزان» نشان داده‌اند که آموزش سواد رسانه‌ای مبتنی بر فناوری اطلاعات باعث افزایش آگاهی و مهارت‌های دانش‌آموزان در تحلیل و استفاده صحیح از رسانه‌ها می‌شود. این پژوهش تجربی با اجرای برنامه آموزشی در مدارس، بهبود قابل توجهی در توانمندی‌های رسانه‌ای دانش‌آموزان را گزارش کرده و بر اهمیت طراحی برنامه‌های آموزشی متناسب با نیازهای روز تأکید دارد.

محمودی کونکنده (۱۳۹۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی ضرورت آموزش سواد رسانه‌ای کودکان و نوجوانان از نگاه متخصصان حوزه آموزش و پرورش» به اهمیت آموزش سواد رسانه‌ای به کودکان و نوجوانان پرداخته است. این مطالعه با استفاده از روش پیمایشی و پرسشنامه، دیدگاه‌های متخصصان را جمع‌آوری کرده و نشان داده است که آموزش سواد رسانه‌ای برای توانمندسازی دانش‌آموزان در تحلیل و انتخاب پیام‌های رسانه‌ای ضروری است. همچنین تأکید شده که بدون آموزش این مهارت، کودکان و نوجوانان در برابر هجمه‌های فرهنگی و اطلاعات نادرست آسیب‌پذیر خواهند بود و آموزش سواد رسانه‌ای باید به صورت هدفمند در نظام آموزشی گنجانده شود.

شکرخواه (۱۳۸۸)، در مقاله خود تحت عنوان «رویکردهای سواد رسانه‌ای» نخستین گام در آموزش سواد رسانه‌ای را تولید ادبیات تخصصی و ترجمه متون مرتبط دانسته است. وی بر ضرورت گنجاندن مفاهیم سواد رسانه‌ای در کتب درسی تأکید کرده و معتقد است که آموزش این مهارت‌ها باید از دوره ابتدایی آغاز شود. همچنین شکرخواه به اهمیت تقویت تفکر انتقادی و مهارت‌های تحلیل پیام‌های رسانه‌ای اشاره کرده و آموزش سواد رسانه‌ای را عاملی کلیدی در مقابله با جنگ نرم و تحریفات فرهنگی دانسته است.

با وجود این پژوهش‌ها، نوآوری موضوع حاضر در آن است که به طور خاص نقش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال را در تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بررسی می‌کند، در حالی که مطالعات پیشین عمدتاً به صورت جزئی و مستقل به این مهارت‌ها پرداخته‌اند و کمتر به پیوند

آن‌ها با مأموریت‌های تربیتی و تمدنی انقلاب اسلامی توجه شده است. این پژوهش با تمرکز بر این پیوند، می‌کوشد خلأ موجود را پر کند و راهکارهای کاربردی برای ادغام این مهارت‌ها در نظام آموزش و پرورش کشور ارائه دهد.

۳- مفهوم‌شناسی

مفهوم‌شناسی یکی از بخش‌های مهم هر مقاله پژوهشی است که به تعریف دقیق و روشن واژگان کلیدی و مفاهیم اصلی موضوع می‌پردازد. این بخش به خواننده کمک می‌کند تا چارچوب فکری و معنایی پژوهش را بهتر درک کند و از ابهام و برداشت‌های نادرست جلوگیری شود. در مقاله حاضر، مفهوم‌شناسی سواد رسانه‌ای، تربیت دیجیتال و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا این مفاهیم پایه و اساس تحلیل و بحث‌های پژوهش را تشکیل می‌دهند. با تعریف دقیق این واژگان، زمینه برای بررسی نقش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال در تحقق اهداف بیانیه گام دوم فراهم می‌شود و ارتباط میان این مفاهیم به صورت شفاف و مستدل نشان داده می‌شود. به این ترتیب، مفهوم‌شناسی علاوه بر افزایش وضوح و انسجام مقاله، به استحکام استدلال‌ها و اعتبار علمی پژوهش نیز کمک می‌کند.

۳-۱- پیشگیری از بزهکاری

مقصود از بزهکاری، مجموعه انحرافات اجتماعی است؛ اما نه هر انحرافی؛ بلکه آن دسته از انحرافات که در قانون به عنوان «جرم» مشخص شده و قانون‌گذار با قید کیفر یا اقدام تأمینی و تربیتی آنها را ممنوع اعلام کرده است. (احمدی، ۱۳۹۴: ۳۴) در این معنا مقصود از بزه همان جرم است که در قانون مجازات اسلامی یا قوانین خاص مصادیق آن بیان شده و ماده ۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ درباره آن بیان می‌کند: «هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است جرم محسوب می‌شود». (نیاز پور، ۱۴۰۲: ۵۱) مقصود از پیشگیری نیز کلیه اقداماتی است که به منظور جلوگیری از وقوع جرم توسط افراد جامعه صورت می‌پذیرد. (ابراهیمی، ۱۴۰۳: ۱۱) نویسندگان این اقدامات را به اقدامات کنشی و واکنشی تقسیم کرده‌اند. (دارابی، ۱۳۹۵: ۴۲) در این مقاله مقصود از پیشگیری اقدامات کنشی است که در حوزه جرم‌شناسی پیشگیری قرار می‌گیرد و شامل اقدامات واکنشی نمی‌شود.

۳-۲- سواد رسانه‌ای

سواد رسانه‌ای به توانایی دسترسی، تحلیل، ارزیابی و انتقال اطلاعات و پیام‌های رسانه‌ای گفته می‌شود که می‌تواند در قالب‌های مختلف چاپی، صوتی، تصویری و دیجیتال عرضه شود. این مفهوم که یکی از سواد‌های دوازده‌گانه مورد تأکید یونسکو است، فراتر از مهارت خواندن و نوشتن است و شامل درک انتقادی و تحلیلی پیام‌های رسانه‌ای، شناخت تکنیک‌ها و اهداف تولیدکنندگان رسانه، و توانایی خلق و انتشار پیام‌های خود نیز می‌شود. سواد رسانه‌ای به افراد کمک می‌کند تا نه تنها مصرف‌کننده منفعل پیام‌های رسانه‌ای نباشند، بلکه با دیدی فعال و پرسشگرانه به تحلیل محتوای رسانه‌ها بپردازند و درک عمیقی از تأثیرات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی رسانه‌ها داشته باشند. این مهارت در عصر رسانه‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی که حجم عظیمی از اطلاعات و پیام‌ها با سرعت بالا منتشر می‌شود، اهمیت بیشتری یافته است و می‌تواند به حفظ هویت فرهنگی، مقابله با جنگ نرم و تقویت تفکر انتقادی کمک کند. در ایران، با وجود قدمت کم این مفهوم، تلاش‌هایی برای آموزش سواد رسانه‌ای آغاز شده اما هنوز چالش‌هایی مانند کمبود زیرساخت‌ها، فقدان ادبیات علمی بومی و آموزش ناکافی در مدارس وجود دارد که باید برطرف شوند. (صفری احمدوند، ۱۴۰۳: ۱۲۰)

۳-۳- تربیت دیجیتال

تربیت دیجیتال به فرآیند آموزش و پرورش مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای مسئولانه، اخلاقی و ایمن در فضای مجازی و استفاده از فناوری‌های نوین اطلاق می‌شود. این مفهوم شامل آموزش نحوه استفاده صحیح و هوشمندانه از ابزارهای دیجیتال، آشنایی با تهدیدات فضای مجازی مانند اطلاعات نادرست، حریم خصوصی، امنیت سایبری، و نحوه تعامل سازنده و مؤثر در محیط‌های آنلاین است. تربیت دیجیتال به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا علاوه بر بهره‌مندی از فرصت‌های فناوری، بتوانند در برابر خطرات و آسیب‌های فضای مجازی مقاوم باشند و نقش فعالی در جامعه اطلاعاتی ایفا کنند. این نوع تربیت، بخشی از تربیت نوین در نظام آموزش و پرورش است که با هدف پرورش نسلی آگاه، خلاق و مسئولیت‌پذیر در دنیای دیجیتال طراحی شده است. تربیت دیجیتال، علاوه بر مهارت‌های فنی، تأکید ویژه‌ای بر بعد اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی استفاده از فناوری دارد و به دنبال ایجاد شهروندانی است که بتوانند به طور مؤثر و ایمن در فضای مجازی زندگی کنند و از ظرفیت‌های آن برای رشد فردی و اجتماعی بهره ببرند. در ایران، با گسترش سریع فناوری‌های دیجیتال، تربیت دیجیتال به عنوان یک ضرورت تربیتی مطرح شده که نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و آموزش هدفمند در مدارس است. (فولادی و جانقربانیان، ۱۴۰۲: ۱۵۲)

۳-۴- بیانیه گام دوم انقلاب

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که در سال ۱۳۹۷ توسط مقام معظم رهبری صادر شد، نقشه راهی جامع برای ادامه مسیر انقلاب اسلامی در چهل سال دوم آن است. این بیانیه بر تربیت نسل جوان مؤمن، انقلابی، خلاق، عدالت‌خواه، خودباور و مقاوم تأکید دارد و اهداف کلان فرهنگی، علمی، اقتصادی و اجتماعی کشور را در قالب مأموریت‌های تربیتی و تمدنی تبیین می‌کند. بیانیه گام دوم انقلاب، با نگاه به دستاوردهای چهل سال گذشته، ضرورت تحول در نظام آموزش و پرورش و تربیت نسلی توانمند برای مقابله با چالش‌های نوین را مطرح می‌کند. در این بیانیه، توجه ویژه‌ای به اهمیت علم و پژوهش، عدالت آموزشی، هویت دینی و ملی، و مقابله با جنگ نرم و تهدیدات فرهنگی شده است. بیانیه گام دوم انقلاب، نظام آموزش و پرورش را محور اصلی تربیت نسل آینده می‌داند و بر لزوم ارتقاء کیفیت آموزشی، ترویج اخلاق و معنویت، و تقویت مهارت‌های علمی و فنی تأکید دارد تا نسل جوان بتواند نقش مؤثری در ساخت تمدن نوین اسلامی ایفا کند. این سند راهبردی، چارچوبی برای سیاست‌گذاری‌های کلان در حوزه تربیت و آموزش کشور است و تحقق آن مستلزم بازنگری و نوآوری در روش‌ها و محتوای آموزشی است. (محمدی و همکاران، ۱۴۰۳: ۵۲)

۴- تأثیرات سواد رسانه ای و تربیت دیجیتال بر پیشگیری از بزهکاری دانش آموزان

در این قسمت از پژوهش به بررسی تأثیرات سواد رسانه ای و تربیت دیجیتال بر پیشگیری از بزهکاری دانش آموزان اشاره می‌کنیم. این تأثیرات نشان می‌دهد که سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال نه تنها مهارت‌های فنی و شناختی را در نسل آینده تقویت می‌کند، بلکه زمینه‌ساز رشد اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی آنان نیز می‌شود و پایه‌های تربیت نسلی آگاه، مقاوم و خلاق و ملاً پیشگیری از بزهکاری را در جامعه فراهم می‌آورد.

۴-۱- پیشگیری از بزهکاری از راه افزایش توانایی تحلیل و تفکر انتقادی

یکی از مهم‌ترین تأثیرات سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال بر پیشگیری از بزهکاری، تقویت مهارت‌های تحلیل و تفکر انتقادی است. در دنیای امروز که حجم انبوهی از اطلاعات و پیام‌ها به صورت روزانه از طریق رسانه‌ها و فضای مجازی منتشر می‌شود، توانایی تشخیص صحت و اعتبار این اطلاعات برای کودکان و نوجوانان حیاتی است. سواد رسانه‌ای به آن‌ها کمک می‌کند تا نه تنها به صورت منفعل پیام‌ها را دریافت نکنند، بلکه با دیدی نقادانه به محتوای رسانه‌ها نگاه کنند، منابع را ارزیابی کنند و پیام‌های نادرست یا مغرضانه را شناسایی نمایند. این مهارت باعث می‌شود نسل آینده در برابر اخبار جعلی، شایعات و تبلیغات فریبنده مقاوم شود و تصمیمات آگاهانه‌تری بگیرد. همچنین تربیت دیجیتال با آموزش رفتار

رضایورو جاوید (۴۴ - ۶۰)

مسئولانه و اخلاقی در فضای مجازی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا در مواجهه با محتوای متنوع و گاه چالش‌برانگیز، واکنش‌های منطقی و مناسب داشته باشند و از بروز آسیب‌های روانی و اجتماعی جلوگیری کنند. این توانمندی‌ها نه تنها در زندگی شخصی بلکه در مشارکت اجتماعی و سیاسی نسل آینده نیز نقش کلیدی دارند و زمینه‌ساز شکل‌گیری شهروندانی آگاه، فعال و مسئول می‌شوند. در واقع، مهارت تفکر انتقادی به معنای توانایی تحلیل، ارزیابی و پردازش اطلاعات به شیوه‌ای منطقی و بی‌طرفانه است که به افراد کمک می‌کند میان حقیقت و خطا تمایز قائل شوند، استدلال‌های قوی را از ضعیف تشخیص دهند و بر اساس داده‌های معتبر تصمیم‌گیری کنند. در عصر حاضر که اطلاعات نادرست و اخبار جعلی به سرعت منتشر می‌شوند، این مهارت به عنوان سپری در برابر فریب‌ها عمل می‌کند و به دانش‌آموزان امکان می‌دهد به جای واکنش‌های احساسی، تصمیمات آگاهانه و منطقی اتخاذ کنند. علاوه بر این، تفکر انتقادی باعث می‌شود دانش‌آموزان رویکردی پرسشگرانه و تحلیلگر نسبت به اطلاعات جدید داشته باشند و از خطاهای شناختی و سوگیری‌های ذهنی جلوگیری کنند. این مهارت در محیط‌های آموزشی، اجتماعی و حتی حرفه‌ای نقش بسیار مهمی دارد و به رشد فردی و اجتماعی نسل آینده کمک می‌کند. از سوی دیگر، تربیت دیجیتال با آموزش رفتار مسئولانه در فضای مجازی، دانش‌آموزان را برای مواجهه با چالش‌های فضای آنلاین آماده می‌کند. آموزش‌هایی مانند حفظ حریم خصوصی، مقابله با اطلاعات نادرست، رعایت اخلاق در ارتباطات دیجیتال و مدیریت زمان استفاده از فناوری، باعث می‌شود نوجوانان بتوانند به صورت سالم و ایمن در فضای مجازی فعالیت کنند. این آموزش‌ها از بروز آسیب‌های روانی، اجتماعی و فرهنگی جلوگیری کرده و به تقویت مهارت‌های اجتماعی، خودکنترلی و مسئولیت‌پذیری کمک می‌کنند. در نهایت، ترکیب سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، نسل آینده را به شهروندانی آگاه، فعال و مسئول تبدیل می‌کند که توانایی تحلیل دقیق اطلاعات، تصمیم‌گیری هوشمندانه و مشارکت مؤثر در جامعه را دارند و می‌توانند در برابر تهدیدات فرهنگی و رسانه‌ای مقاومت کنند. (مختاری و همکاران، ۱۴۰۴: ۴۴۰)

۴-۲- پیشگیری از بزهکاری از راه افزایش ایمنی و حفاظت در فضای مجازی

تربیت دیجیتال نقش بسیار مهم و حیاتی در افزایش ایمنی نسل آینده در فضای مجازی ایفا می‌کند. با توجه به گسترش روزافزون فناوری‌های دیجیتال و دسترسی گسترده کودکان و نوجوانان به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، آموزش‌های مرتبط با حفظ حریم خصوصی، امنیت سایبری و شناسایی تهدیدات آنلاین از جمله کلاهبرداری، هک و سوءاستفاده‌های اینترنتی به یک ضرورت تبدیل شده است. این آموزش‌ها به کودکان و نوجوانان کمک می‌کند تا با آگاهی کامل و دانش کافی از فناوری‌های دیجیتال استفاده کنند و از خطرات بالقوه آن‌ها در امان بمانند. به عنوان مثال، آن‌ها یاد می‌گیرند که اطلاعات حساس خود مانند شماره تلفن، آدرس منزل یا رمزهای عبور را به راحتی در فضای مجازی به اشتراک نگذارند و از رمزهای عبور قوی و پیچیده استفاده کنند تا امنیت حساب‌های کاربری خود را حفظ نمایند. همچنین، تربیت دیجیتال به آن‌ها مهارت‌های لازم برای مواجهه با رفتارهای نامناسب در فضای مجازی مانند آزار و اذیت اینترنتی، پیام‌های تهدیدآمیز یا محتوای نامناسب را می‌آموزد تا بتوانند به طور منطقی و مؤثر واکنش نشان دهند و در صورت لزوم از کمک بزرگ‌ترها بهره‌مند شوند. علاوه بر این، تربیت دیجیتال به نسل آینده می‌آموزد که چگونه تعادل مناسبی بین استفاده از فناوری و سایر جنبه‌های زندگی برقرار کنند. استفاده بیش از حد و اعتیاد به فضای مجازی می‌تواند پیامدهای منفی فراوانی از جمله کاهش کیفیت خواب، افت تحصیلی، انزوای اجتماعی و مشکلات روانی به همراه داشته باشد. آموزش‌های تربیت دیجیتال به کودکان و نوجوانان کمک می‌کند تا با مدیریت زمان استفاده از فناوری، فعالیت‌های فیزیکی، تعاملات اجتماعی و تفریحات سالم را در زندگی خود جای دهند و از آسیب‌های احتمالی پیشگیری کنند. این امر به حفظ سلامت روانی و اجتماعی نسل آینده کمک شایانی می‌کند و زمینه‌ساز رشد متعادل و سالم آن‌ها می‌شود. در نهایت، با توجه به پیچیدگی‌ها و تهدیدات فضای دیجیتال، تربیت دیجیتال باعث می‌شود که نسل آینده با توانمندی‌های لازم برای بهره‌برداری ایمن و سازنده از فناوری‌های نوین، آماده رویارویی با چالش‌های دنیای دیجیتال باشد. این نسل می‌تواند با آگاهی کامل، به صورت مسئولانه و هوشمندانه از امکانات فضای مجازی استفاده کند، در برابر تهدیدات

فرهنگی و امنیتی مقاومت کند و نقش فعالی در جامعه اطلاعاتی و دیجیتال ایفا نماید. به این ترتیب، تربیت دیجیتال نه تنها به حفاظت از کودکان و نوجوانان کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز پرورش شهروندانی آگاه، مسئول و توانمند در دنیای مدرن می‌شود. (محسنی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۴۱)

۴-۳- پیشگیری از بزهکاری از راه تقویت مهارت‌های ارتباطی و خلاقیت

سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به نسل آینده این امکان را می‌دهد که نه تنها به عنوان مصرف‌کننده منفعل محتوا عمل کنند، بلکه به تولیدکنندگان فعال و مشارکت‌کنندگان مؤثر در فضای رسانه‌ای و دیجیتال تبدیل شوند. در دنیای امروز، رسانه‌ها و فناوری‌های دیجیتال به سرعت در حال تحول هستند و فرصت‌های بی‌نظیری برای خلق و انتشار محتوا فراهم کرده‌اند. آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به کودکان و نوجوانان کمک می‌کند تا با استفاده از ابزارهای متنوع دیجیتال مانند نرم‌افزارهای طراحی گرافیک، ویرایش ویدئو، پادکست‌سازی و شبکه‌های اجتماعی، پیام‌ها و ایده‌های خود را به صورت خلاقانه، نوآورانه و تأثیرگذار تولید و منتشر کنند. این فرآیند نه تنها مهارت‌های فنی آنان را ارتقاء می‌دهد، بلکه باعث تقویت مهارت‌های ارتباطی و همکاری نیز می‌شود، زیرا تولید محتوا اغلب نیازمند تعامل، تبادل نظر و کار تیمی است. به همین دلیل، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به پرورش توانایی‌های اجتماعی و کار گروهی نیز کمک می‌کند و مهارت‌های لازم برای فعالیت در محیط‌های تعاملی و شبکه‌ای را در نسل آینده تقویت می‌نماید. علاوه بر این، مشارکت فعال در فضای رسانه‌ای باعث رشد تفکر انتقادی و خلاقیت می‌شود. زمانی که دانش‌آموزان خود تولیدکننده محتوا باشند، مجبور می‌شوند به صورت عمیق‌تر به موضوعات نگاه کنند، اطلاعات را تحلیل کنند و پیام‌های خود را به گونه‌ای تنظیم کنند که مخاطبان را جذب و متقاعد نمایند. این فرآیند تفکر انتقادی را تقویت می‌کند و زمینه‌ساز پیشگیری از بزهکاری از راه پرورش نسلی نوآور و توانمند خواهد بود که می‌تواند در حوزه‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی کشور نقش مؤثری ایفا کند. همچنین، تولید محتوا به صورت فعال، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و فرهنگی را در نسل آینده افزایش می‌دهد و آن‌ها را به شهروندانی آگاه، مسئول و متعهد تبدیل می‌کند که می‌توانند در شکل‌دهی به جامعه‌ای بهتر و توسعه پایدار نقش‌آفرینی کنند. این حس مسئولیت‌پذیری باعث می‌شود که نسل آینده نه تنها به دنبال منافع فردی باشد بلکه به مسائل اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی نیز توجه داشته باشد و در جهت بهبود شرایط جامعه گام بردارد. در نهایت، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال نه تنها مهارت‌های فردی را تقویت می‌کنند، بلکه به رشد اجتماعی و فرهنگی نسل آینده نیز کمک می‌نمایند و آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌های پیچیده دنیای امروز و فردا آماده می‌سازند. این مهارت‌ها زمینه‌ساز پرورش شهروندانی فعال، خلاق و مسئول می‌شوند که قادرند با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، در عرصه‌های مختلف زندگی شخصی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی و از جمله حوزه پیشگیری از جرم مشارکت مؤثر داشته باشند. به این ترتیب، نسل آینده می‌تواند با اعتماد به نفس، توانمندی و آگاهی کامل در فضای رسانه‌ای و دیجیتال حضور یابد و نقش مؤثری در پیشبرد اهداف توسعه پایدار و تمدن نوین اسلامی ایفا کند. بنابراین، آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال از ضروریات نظام آموزشی امروز است که باید با برنامه‌ریزی دقیق و حمایت‌های همه‌جانبه در مدارس و خانواده‌ها نهادینه شود. (سبزی پور و فتحی، ۱۴۰۳: ۷۵)

۴-۴- پیشگیری از بزهکاری از راه ارتقاء هویت فرهنگی و مقاومت در برابر جنگ نرم

یکی دیگر از تأثیرات بسیار مهم سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، تقویت هویت دینی، ملی و فرهنگی نسل آینده و افزایش مقاومت آن‌ها در برابر هجمه‌های فرهنگی و جنگ نرم است. در دنیای امروز، رسانه‌ها و فضای مجازی به عنوان ابزارهای قدرتمندی برای انتقال ارزش‌ها، باورها و فرهنگ‌های مختلف عمل می‌کنند و می‌توانند نقش مهمی در شکل‌دهی افکار و رفتارهای نسل جوان داشته باشند. از یک سو، این فضاها فرصت‌های بی‌نظیری برای ترویج فرهنگ و هویت دینی و ملی فراهم می‌آورند و امکان تعامل و تبادل فرهنگی را به صورت گسترده و سریع مهیا می‌کنند. اما از سوی دیگر، رسانه‌ها می‌توانند حامل پیام‌های مخرب، تحریف‌شده و گاه مغرضانه‌ای باشند که هدف آن‌ها تضعیف باورها، ارزش‌ها و هویت نسل جوان و سقوط آنان در ورطه بزهکاری است. این پیام‌ها ممکن است به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به جنگ نرم فرهنگی تعبیر

شوند که در آن تلاش می‌شود با نفوذ فرهنگی، ارزش‌های اصیل دینی و ملی را کمرنگ کرده و نسل آینده را از مسیر اصلی خود دور سازند. در این میان، آموزش سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان نقشی کلیدی ایفا می‌کند. این آموزش‌ها به آن‌ها کمک می‌کند تا بتوانند پیام‌های رسانه‌ای را به صورت دقیق و نقادانه تحلیل کنند، منابع و اهداف پشت پرده پیام‌ها را شناسایی نمایند و از پذیرش بی‌چون‌وچرای اطلاعات جلوگیری کنند. دانش‌آموزان با داشتن سواد رسانه‌ای قادر خواهند بود پیام‌های تحریف‌شده و مغرضانه را تشخیص دهند و با آگاهی کامل، ارزش‌های اصیل فرهنگی، دینی و ملی خود را حفظ و تقویت کنند. این مهارت‌ها باعث می‌شود که نسل آینده در برابر نفوذ فرهنگی بیگانه مقاوم باشد و بتواند با حفظ هویت خود، به عنوان سرمایه‌های انسانی مؤثر در جامعه نقش آفرینی کند. علاوه بر این، تربیت دیجیتال با آموزش اخلاق، رفتار مناسب و مسئولانه در فضای مجازی، زمینه‌ساز تقویت هویت و انسجام فرهنگی می‌شود. دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که چگونه در فضای مجازی با رعایت اصول اخلاقی و فرهنگی، به حفظ و ترویج ارزش‌های دینی و ملی بپردازند و از انتشار محتوای مخرب و نامناسب جلوگیری کنند. این مهارت‌ها و آموزش‌ها موجب می‌گردد نسل آینده بتواند نه تنها در برابر هجمه‌های فرهنگی مقاومت کند، بلکه به عنوان نیرویی فعال و مؤثر در تحقق اهداف تمدن نوین اسلامی و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایفای نقش نماید. در واقع، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به عنوان ابزارهای توانمندسازی نسل جوان، آن‌ها را برای مقابله با چالش‌های فرهنگی و رسانه‌ای عصر حاضر آماده می‌سازد و زمینه‌ساز شکل‌گیری نسلی مقاوم، خودباور و متعهد به ارزش‌های دینی و ملی می‌شود. این نسل می‌تواند با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و مهارت‌های رسانه‌ای، در فرآیند ساخت تمدن نوین اسلامی مشارکت فعال داشته باشد و نقش مهمی در حفظ هویت فرهنگی و دینی کشور ایفا کند. بنابراین، توجه ویژه به آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال در نظام آموزش و پرورش، از اولویت‌های اساسی برای حفظ و تقویت هویت نسل آینده و مقابله با تهدیدات فرهنگی و رسانه‌ای است. (لطفی صمیمی، ۱۳۹۷: ۵۲)

۴-۵- پیشگیری از بزهداری از راه افزایش توانایی حل مسئله و تصمیم‌گیری آگاهانه

سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال از اهمیت فراوانی در جهت افزایش توانایی حل مسئله داشته و به نسل آینده کمک می‌کند تا توانایی حل مسئله و تصمیم‌گیری آگاهانه را در مواجهه با مسائل مختلف زندگی و فضای مجازی کسب کنند. در دنیای پرشتاب و پیچیده امروز، کودکان و نوجوانان با حجم گسترده‌ای از اطلاعات و پیام‌ها روبرو هستند که گاه متناقض و گمراه‌کننده‌اند. برای اینکه بتوانند در این شرایط به درستی عمل کنند، نیازمند مهارت‌هایی هستند که آن‌ها را قادر سازد مسئله را به دقت شناسایی کرده، اطلاعات معتبر و مرتبط را جمع‌آوری کنند، گزینه‌های مختلف را تحلیل و ارزیابی نمایند و در نهایت بهترین و منطقی‌ترین راهکار را انتخاب کنند. این فرآیند تصمیم‌گیری آگاهانه، پایه و اساس زندگی موفق و سازنده در هر زمینه‌ای است و نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی، حرفه‌ای و اجتماعی افراد دارد. سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال با آموزش مهارت‌های تفکر نقادانه و تحلیلی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا این توانمندی‌ها را در خود پرورش دهند و بتوانند به سرعت و دقت اطلاعات را ارزیابی کنند. علاوه بر این، سرعت تغییرات فناوری و رسانه‌ها باعث شده که تصمیم‌گیری در فضای مجازی به یک چالش بزرگ تبدیل شود. دانش‌آموزان باید بتوانند در مواجهه با اطلاعات جدید، بدون تعصب و پیش‌داوری، به تحلیل دقیق بپردازند و تصمیمات خود را بر اساس داده‌های مستند و قابل اعتماد اتخاذ کنند. آموزش‌های مرتبط با سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، با تمرکز بر تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی، پرسشگری و تحلیل محتوا، زمینه‌ساز پرورش این توانمندی‌ها در نسل آینده هستند. این آموزش‌ها به آن‌ها می‌آموزد چگونه از منابع مختلف اطلاعاتی بهره‌برداری کنند، صحت و اعتبار آن‌ها را بسنجند و از پذیرش اطلاعات نادرست، شایعات و تبلیغات فریبنده پرهیز کنند. بدین ترتیب، نسل آینده در برابر هجمه‌های رسانه‌ای و اطلاعات غلط مقاوم می‌شود و از تصمیمات ناپخته و آسیب‌زا که می‌تواند پیامدهای منفی برای فرد و جامعه داشته باشد، جلوگیری می‌کند. در نهایت، این مهارت‌ها نقش بسیار مهمی در افزایش کیفیت زندگی، موفقیت تحصیلی و حرفه‌ای و مشارکت مؤثر در جامعه ایفا می‌کنند. افرادی که توانایی حل مسئله و تصمیم‌گیری آگاهانه دارند، می‌توانند بهتر با چالش‌ها و مشکلات زندگی روبرو شوند، فرصت‌ها را به درستی شناسایی کنند و راهکارهای مؤثری برای پیشرفت خود و جامعه ارائه دهند. همچنین، این مهارت‌ها باعث می‌شوند که نسل آینده به

شهروندانی مسئول، آگاه و فعال تبدیل شود که می‌توانند در فرآیند توسعه پایدار، بهبود کیفیت زندگی اجتماعی و فرهنگی و تحقق اهداف کلان کشور نقش مؤثری ایفا کنند. بنابراین، آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به عنوان ابزارهای کلیدی در پرورش این توانمندی‌ها باید در نظام آموزش و پرورش به صورت جدی و هدفمند دنبال شود. (شرفی و هاشمی فر، ۱۴۰۲: ۱۱۱)

۵- مکانیزم‌های پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب از طریق سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال

مکانیزم‌های تحقق بیانیه گام دوم انقلاب از طریق سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال شامل افزایش آگاهی و تحلیل انتقادی نسل جوان نسبت به مسائل فرهنگی، سیاسی و اجتماعی است که موجب تقویت هویت دینی و ملی و مقاومت در برابر جنگ نرم می‌شود. همچنین، این مهارت‌ها با توانمندسازی علمی و فناوری و ارتقای مشارکت مسئولانه در فضای مجازی، زمینه‌ساز تحقق عدالت، توسعه پایدار و ساخت تمدن نوین اسلامی خواهند بود. در این قسمت از پژوهش به بررسی این موارد خواهیم پرداخت.

۵-۱- ارتقای بینش سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و نقش آن در پیشگیری از بزهکاری

اولین مکانیزم مهم در پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ارتقای بینش سیاسی، فرهنگی و اجتماعی نسل جوان است. این بیانیه به طور ویژه جوانان را به عنوان محور اصلی حرکت به سوی تمدن نوین اسلامی معرفی می‌کند و بر ضرورت برخورداری آنان از درک عمیق، جامع و صحیح نسبت به مسائل سیاسی، فرهنگی و اجتماعی تأکید دارد. در واقع، تحقق اهداف بلندمدت انقلاب اسلامی مستلزم آن است که نسل جدید، آگاهانه و هوشمندانه در عرصه‌های مختلف حضور یابد و بتواند با شناخت دقیق از واقعیت‌ها و چالش‌های جامعه، نقش مؤثری در پیشبرد اهداف انقلاب ایفا کند. این بینش عمیق، نه تنها شامل فهم مسائل کلان سیاسی و فرهنگی است، بلکه به درک صحیح از تحولات اجتماعی، اقتصادی و فناوری نیز مربوط می‌شود که همه این‌ها در دنیای پیچیده امروز، برای جوانان بسیار حیاتی است. سواد رسانه‌ای به عنوان یکی از ابزارهای کلیدی در این زمینه، با آموزش مهارت‌های تحلیل انتقادی پیام‌های رسانه‌ای، به نسل جوان کمک می‌کند تا بتوانند پیام‌ها و اطلاعات منتشر شده در رسانه‌ها و فضای مجازی را به صورت دقیق و نقادانه بررسی کنند. این مهارت‌ها شامل توانایی شناسایی منابع معتبر، تحلیل محتوا، تشخیص اهداف پنهان و پیام‌های مغرضانه و همچنین ارزیابی صحت و سقم اطلاعات است. در دنیایی که رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی نقش بسیار پررنگی در شکل‌دهی افکار عمومی دارند، داشتن این توانمندی‌ها برای مقابله با اخبار جعلی، شایعات و تبلیغات نادرست ضروری است. سواد رسانه‌ای باعث می‌شود که جوانان نه به صورت منفعل، بلکه به صورت فعال و هوشمندانه با رسانه‌ها مواجه شوند و بتوانند پیام‌های صحیح را از ناصحیح تمییز دهند و در تصمیم‌گیری‌های فردی و اجتماعی خود از آن بهره‌مند شوند. از سوی دیگر، تربیت دیجیتال با پرورش رفتار مسئولانه در فضای مجازی، به افزایش این بینش کمک می‌کند. فضای مجازی به دلیل گستردگی، تنوع و سرعت انتقال اطلاعات، می‌تواند زمینه‌ساز آسیب‌ها و تهدیدهای فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی باشد. تربیت دیجیتال به جوانان می‌آموزد که چگونه با رعایت اصول اخلاقی، حفظ حریم خصوصی، مدیریت زمان استفاده از فناوری و رفتارهای اجتماعی مناسب در فضای مجازی، به عنوان شهروندانی مسئول و آگاه عمل کنند. این آموزش‌ها باعث می‌شوند که نسل جوان در مواجهه با چالش‌های فضای مجازی، واکنش‌های منطقی، متعادل و مؤثری داشته باشند و از بروز آسیب‌های روانی، فرهنگی و اجتماعی جلوگیری شود. همچنین، تربیت دیجیتال به آن‌ها کمک می‌کند تا درک بهتری از نقش خود در جامعه دیجیتال پیدا کنند و با مشارکت فعال و مسئولانه، به حفظ ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی و دینی کمک نمایند. نسل جوان با بهره‌مندی از این دو مهارت مهم، یعنی سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، توانایی تحلیل دقیق رسانه‌ها و شناخت تهدیدات فرهنگی و جنگ نرم را پیدا می‌کند. این توانمندی‌ها به آن‌ها امکان می‌دهد که در برابر هجمه‌های رسانه‌ای و فرهنگی مقاومت کنند و نقش مؤثری در حفظ و ترویج ارزش‌های انقلاب اسلامی ایفا نمایند. در واقع، این نسل آگاه و هوشمند می‌تواند به عنوان خط مقدم مقابله با جنگ نرم، با استفاده از دانش و مهارت‌های خود، فرهنگ اصیل دینی و ملی را حفظ کند و در مسیر تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب، یعنی ساخت تمدن نوین اسلامی، گام‌های مؤثری

بردارد. بنابراین، ارتقای بینش سیاسی، فرهنگی و اجتماعی نسل جوان از طریق آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، یکی از پایه‌های اساسی تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است که باید با برنامه‌ریزی دقیق و حمایت‌های همه‌جانبه دنبال شود. (همتی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۴۰)

۵-۲- تقویت هویت دینی، ملی و فرهنگی و مقاومت در برابر جنگ نرم و نقش آن در پیشگیری از بزهکاری

دومین مکانیزم کلیدی در در پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، تقویت هویت دینی، ملی و فرهنگی و افزایش مقاومت نسل آینده در برابر جنگ نرم است. در عصر حاضر، رسانه‌ها و فضای مجازی به عنوان ابزارهای قدرتمندی شناخته می‌شوند که می‌توانند هم فرصت‌های بی‌نظیری برای ترویج ارزش‌ها، فرهنگ‌ها و هویت‌های مختلف فراهم کنند و هم تهدیدات جدی برای امنیت فرهنگی و هویتی جوامع به شمار آیند. این فضاها با سرعت و گستردگی بالایی پیام‌ها و محتواهای مختلفی را منتشر می‌کنند که برخی از آن‌ها حامل ارزش‌های مثبت و سازنده‌اند و برخی دیگر ممکن است پیام‌های مخرب، تحریف‌شده و مغرضانه‌ای باشند که هدف آن‌ها تضعیف باورها، ارزش‌ها و هویت دینی و ملی نسل جوان است. در چنین شرایطی، حفظ و تقویت هویت دینی، ملی و فرهنگی نسل آینده به یکی از چالش‌های اساسی تبدیل شده است که باید با برنامه‌ریزی دقیق و بهره‌گیری از ابزارهای مؤثر به آن پاسخ داده شود. سواد رسانه‌ای به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای مقابله با این تهدیدات، نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند. آموزش سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا بتوانند پیام‌های رسانه‌ای را به صورت دقیق و نقادانه تحلیل کنند، منابع و اهداف پشت پرده پیام‌ها را شناسایی نمایند و از پذیرش بی‌چون‌وچرای اطلاعات جلوگیری کنند. این مهارت‌ها شامل توانایی تشخیص پیام‌های تحریف‌شده، درک تکنیک‌های تبلیغاتی و شناخت روش‌های جنگ نرم فرهنگی است. دانش‌آموزان با داشتن این مهارت‌ها قادر خواهند بود پیام‌های مخرب و مغرضانه را شناسایی کرده و در برابر آن‌ها مقاومت کنند. این مقاومت فرهنگی به معنای حفظ و تقویت باورها و ارزش‌های دینی، ملی و فرهنگی است که از ارکان اصلی هویت هر جامعه‌ای به شمار می‌رود. سواد رسانه‌ای به نسل آینده این امکان را می‌دهد که نه تنها از هویت خود محافظت کند، بلکه بتواند در ترویج و انتقال این ارزش‌ها به دیگران نیز نقش فعالی داشته باشد. از سوی دیگر، تربیت دیجیتال با آموزش رفتار اخلاقی، فرهنگی و مسئولانه در فضای مجازی، نقش مکملی در حفظ انسجام و هویت فرهنگی ایفا می‌کند. فضای مجازی به دلیل گستردگی و تنوع محتوا، می‌تواند زمینه‌ساز بروز رفتارهای ناهنجار، ترویج فرهنگ‌های بیگانه و کاهش انسجام اجتماعی شود. تربیت دیجیتال به دانش‌آموزان می‌آموزد که چگونه با رعایت اصول اخلاقی، حفظ حریم خصوصی، احترام به تفاوت‌ها و مشارکت فعال در فضای مجازی، به عنوان شهروندانی مسئول و آگاه عمل کنند. این آموزش‌ها موجب تقویت حس تعلق به فرهنگ و هویت ملی و دینی می‌شود و نسل جوان را برای مقابله با نفوذ فرهنگی بیگانه و پیامدهای منفی جنگ نرم آماده می‌سازد. همچنین، تربیت دیجیتال به آن‌ها کمک می‌کند تا در برابر محتوای نامناسب و مخرب مقاومت کنند و با تولید و انتشار محتوای فرهنگی و دینی اصیل، نقش مؤثری در حفظ و تقویت هویت فرهنگی ایفا نمایند. این مهارت‌ها و آموزش‌ها نسل آینده را به سرمایه‌های انسانی مؤثر در تحقق اهداف تمدن نوین اسلامی تبدیل می‌کنند. نسلی که هم از نظر فکری و فرهنگی مقاوم و خودباور باشد و هم توانمندی لازم برای مقابله با چالش‌های پیچیده فرهنگی و رسانه‌ای عصر حاضر را داشته باشد. این نسل می‌تواند با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و مهارت‌های رسانه‌ای، در فرآیند ساخت تمدن نوین اسلامی مشارکت فعال داشته باشد و نقش مهمی در حفظ و ترویج ارزش‌های دینی، ملی و فرهنگی کشور ایفا کند. بنابراین، تقویت هویت دینی، ملی و فرهنگی از طریق آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، یکی از پایه‌های اساسی تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است که باید با برنامه‌ریزی دقیق، آموزش هدفمند و حمایت‌های همه‌جانبه در نظام آموزشی و فرهنگی کشور دنبال شود. (کاوسی و حسین زادگان، ۱۳۹۰: ۴۱)

۵-۳- توانمندسازی علمی و فناوری جوانان و نقش آن در پیشگیری از بزهکاری

سومین مکانیزم مهم در در پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، توانمندسازی علمی و فناوری جوانان است. در این بیانیه، جهاد علمی، پژوهش و فناوری به عنوان رکن‌های اصلی پیشرفت و توسعه کشور مورد تأکید قرار گرفته‌اند و نقش جوانان به عنوان موتور

محرك این حرکت علمی و فناورانه برجسته شده است. در دنیای امروز که فناوری و دانش به سرعت در حال تحول و پیشرفت است، توانمندسازی نسل جوان در زمینه‌های علمی و فناوری یک ضرورت انکارناپذیر است. این توانمندسازی نه تنها به افزایش سطح دانش و مهارت‌های فنی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز رشد اقتصادی، فناوری و ارتقای جایگاه کشور در عرصه‌های بین‌المللی می‌شود. در این مسیر، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به عنوان ابزارهای کلیدی و مؤثر نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند. سواد رسانه‌ای به جوانان کمک می‌کند تا بتوانند به منابع علمی معتبر دسترسی پیدا کنند، اطلاعات علمی را به درستی تحلیل و ارزیابی نمایند و از میان انبوه داده‌ها و اطلاعات موجود، دانش مفید و کاربردی را استخراج کنند. این مهارت باعث می‌شود که آن‌ها در فرآیند یادگیری و پژوهش خود، به جای دریافت منفعلانه اطلاعات، به صورت فعال و نقادانه عمل کنند و توانایی تشخیص منابع معتبر از منابع غیرمعتبر را داشته باشند. علاوه بر این، سواد رسانه‌ای به آن‌ها امکان می‌دهد تا با استفاده از فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، در شبکه‌های علمی و پژوهشی داخلی و بین‌المللی حضور یابند و از تجربیات و یافته‌های دیگران بهره‌مند شوند. این امر به گسترش افق‌های علمی و پژوهشی جوانان کمک می‌کند و آن‌ها را برای مشارکت مؤثر در جهاد علمی آماده می‌سازد. از سوی دیگر، تربیت دیجیتال با آموزش مهارت‌های نوین فناوری اطلاعات و ارتباطات، به جوانان کمک می‌کند تا بتوانند از فناوری‌های دیجیتال به صورت مؤثر و هدفمند بهره‌برداری کنند. این مهارت‌ها شامل استفاده از نرم‌افزارهای تخصصی، برنامه‌نویسی، تحلیل داده‌ها، طراحی و تولید محتوای علمی و پژوهشی و همچنین بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته مانند هوش مصنوعی، اینترنت اشیا و واقعیت مجازی است. تربیت دیجیتال باعث می‌شود که جوانان نه تنها مصرف‌کننده فناوری باشند، بلکه به تولیدکنندگان و نوآوران فعال در حوزه فناوری تبدیل شوند. این توانمندی‌ها زمینه‌ساز رشد علمی و فناوری کشور و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید برای جوانان است. ترکیب سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال موجب افزایش ظرفیت‌های علمی و فنی جوانان شده و آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌های پیچیده علمی و فناوری آماده می‌سازد. این مهارت‌ها به جوانان امکان می‌دهد تا در پروژه‌های تحقیقاتی و فناورانه مشارکت فعال داشته باشند، ایده‌های نوآورانه خود را توسعه دهند و در مسیر پیشرفت‌های علمی و اقتصادی کشور گام بردارند. در نهایت، توانمندسازی علمی و فناوری جوانان از طریق آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، یکی از پایه‌های اساسی تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است که باید با برنامه‌ریزی دقیق، حمایت‌های همه‌جانبه و ایجاد زیرساخت‌های مناسب در نظام آموزشی و پژوهشی کشور دنبال شود. این مسیر، آینده‌ای روشن و پیشرفته برای کشور رقم خواهد زد و جوانان را به عنوان سرمایه‌های ارزشمند در ساخت تمدن نوین اسلامی توانمند خواهد ساخت. (دهانی و همکاران، ۱۴۰۳: ۵۹)

۵-۴- افزایش مشارکت مردمی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نقش آن در پیشگیری از بزهکاری

چهارمین مکانیزم کلیدی در در پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، افزایش مشارکت مردمی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسل جوان است. در بیانیه گام دوم، اهمیت نقش فعال جوانان در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی به وضوح بیان شده و بر ضرورت تربیت نسلی مسئول، آگاه و مشارکت‌جو تأکید شده است. این نسل باید بتواند با حضور فعال و مؤثر خود در جامعه، در تحقق عدالت اجتماعی، توسعه پایدار و تقویت انسجام ملی نقش‌آفرینی کند. در این راستا، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به عنوان ابزارهای توانمندسازی نسل جوان، نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کنند که در ادامه به تفصیل توضیح داده می‌شود. تربیت دیجیتال با آموزش رفتار مسئولانه در فضای مجازی، نسل جوان را برای مواجهه با چالش‌ها و فرصت‌های فضای دیجیتال آماده می‌کند. این آموزش‌ها شامل رعایت اخلاق در ارتباطات آنلاین، حفظ حریم خصوصی، مدیریت زمان استفاده از فناوری و مقابله با محتوای نامناسب است. با این مهارت‌ها، جوانان می‌آموزند چگونه به صورت مسئولانه و آگاهانه در فضای مجازی فعالیت کنند و از این بستر برای ارتقاء سطح آگاهی خود و دیگران بهره ببرند. این رفتار مسئولانه، پایه‌ای برای مشارکت فعال و مؤثر در جامعه است که می‌تواند به شکل‌گیری فرهنگ مشارکت و همبستگی اجتماعی کمک کند. از سوی دیگر، سواد رسانه‌ای با افزایش آگاهی و بینش اجتماعی، نسل جوان را به درک بهتر مسائل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه ترغیب می‌کند. این مهارت‌ها به آن‌ها کمک می‌کند تا بتوانند پیام‌ها و اطلاعات رسانه‌ای را تحلیل کنند، اخبار جعلی و اطلاعات نادرست را تشخیص

رضا پور و جاوید (۴۴ - ۶۰)

دهند و با دیدی نقادانه و آگاهانه در مباحث اجتماعی و سیاسی شرکت کنند. این افزایش آگاهی، زمینه ساز شکل گیری نسلی است که نه تنها نسبت به مسائل جامعه خود حساس است، بلکه مسئولیت اجتماعی را به عنوان بخشی از هویت خود می پذیرد و در جهت بهبود شرایط اجتماعی تلاش می کند. مشارکت فعال جوانان در امور اجتماعی و سیاسی، از طریق بهره گیری از سواد رسانه ای و تربیت دیجیتال، می تواند زمینه ساز تحقق عدالت اجتماعی، توسعه پایدار و تقویت انسجام اجتماعی باشد. جوانانی که با آگاهی و مسئولیت پذیری در فعالیت های اجتماعی شرکت می کنند، می توانند نقش مؤثری در کاهش نابرابری ها، ارتقاء کیفیت زندگی و ایجاد فضای همدلی و همبستگی در جامعه داشته باشند. این مشارکت، نه تنها باعث تقویت پایه های دموکراسی و حاکمیت مردمی می شود، بلکه به ایجاد جامعه ای پویا، شفاف و پاسخگو کمک می کند که از اهداف مهم بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به شمار می روند. در نهایت، افزایش مشارکت مردمی و مسئولیت پذیری اجتماعی از طریق سواد رسانه ای و تربیت دیجیتال، نسل آینده را به شهروندانی آگاه، مسئول و فعال تبدیل می کند که می توانند با توانمندی و انگیزه بالا در فرآیند توسعه کشور نقش آفرینی کنند. این مکانیزم، به عنوان یکی از ارکان اساسی تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، نیازمند برنامه ریزی دقیق، آموزش مستمر و حمایت های همه جانبه در نظام آموزشی و فرهنگی کشور است تا بتواند به بهترین شکل ممکن به اهداف بلندمدت انقلاب اسلامی خدمت نماید. (فلاحی و

فقیهی، ۱۴۰۴: ۲۴۵)

۶- نتیجه گیری

در دنیای امروز که فناوری‌های دیجیتال و رسانه‌های نوین بخش جدایی‌ناپذیر زندگی فردی و اجتماعی شده‌اند، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال به عنوان دو مؤلفه اساسی در در پیشگیری از بزهکاری نقش بی‌بدیلی ایفا می‌کنند. این مهارت‌ها نه تنها به کودکان و نوجوانان کمک می‌کنند تا در فضای پیچیده و پرچالش رسانه‌ای و دیجیتال، به صورت آگاهانه و مسئولانه عمل کنند، بلکه زمینه‌ساز رشد فکری، فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی آن‌ها نیز می‌شوند. بررسی مکانیزم‌های پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی از طریق سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال نشان می‌دهد که این دو حوزه، ستون‌های اصلی تربیت نسلی آگاه، مقاوم و خلاق هستند که می‌توانند در مسیر تمدن نوین اسلامی نقش آفرینی کنند. یکی از مهم‌ترین دستاوردهای سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال، ارتقای بینش سیاسی، فرهنگی و اجتماعی نسل جوان است. بیانیه گام دوم انقلاب، جوانان را محور اصلی حرکت به سوی آینده‌ای روشن و تمدن‌ساز معرفی کرده است و تأکید دارد که این نسل باید از درک عمیق و صحیحی نسبت به مسائل مختلف برخوردار باشد. سواد رسانه‌ای با آموزش مهارت‌های تحلیل انتقادی پیام‌های رسانه‌ای، به جوانان کمک می‌کند تا بتوانند پیام‌ها و اطلاعات را به صورت دقیق و نقادانه بررسی کنند و از پذیرش بی‌چون‌وچرای اطلاعات نادرست و مغرضانه جلوگیری نمایند. تربیت دیجیتال نیز با پرورش رفتار مسئولانه و اخلاقی در فضای مجازی، نسل جوان را برای مواجهه با چالش‌های فضای دیجیتال آماده می‌کند و به آن‌ها می‌آموزد که چگونه در این فضا با حفظ ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی و دینی، به عنوان شهروندانی آگاه و مسئول عمل کنند. این مهارت‌ها موجب می‌شوند نسل آینده در برابر هجمه‌های فرهنگی و جنگ نرم مقاومت کرده و نقش مؤثری در حفظ و ترویج ارزش‌های انقلاب اسلامی ایفا نمایند. تقویت هویت دینی، ملی و فرهنگی نیز از دیگر تأثیرات مهم سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال است که به عنوان دومین مکانیزم پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب مطرح می‌شود. رسانه‌ها و فضای مجازی می‌توانند هم فرصت و هم تهدید باشند؛ از یک سو، امکان انتقال سریع و گسترده ارزش‌ها و فرهنگ‌های اصیل را فراهم می‌آورند و از سوی دیگر، می‌توانند حامل پیام‌های مخرب و تحریف‌شده‌ای باشند که هدف آن‌ها تضعیف هویت نسل جوان است. سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا این پیام‌ها را شناسایی و تحلیل کنند و تربیت دیجیتال با آموزش رفتار اخلاقی و فرهنگی، به حفظ انسجام و هویت فرهنگی کمک می‌کند. این مهارت‌ها نسل آینده را برای مقابله با نفوذ فرهنگی بیگانه آماده می‌سازند و آن‌ها را به سرمایه‌های انسانی مؤثر در تحقق اهداف تمدن نوین اسلامی تبدیل می‌کنند. توانمندسازی علمی و فناوری جوانان، سومین مکانیزم کلیدی پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه گام دوم انقلاب است که سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال نقش برجسته‌ای در آن دارند. بیانیه گام دوم بر اهمیت جهاد علمی، پژوهش و فناوری تأکید دارد و نسل جوان را به عنوان موتور محرک پیشرفت‌های علمی و فناوری معرفی می‌کند. سواد رسانه‌ای به جوانان کمک می‌کند تا به منابع علمی معتبر دسترسی پیدا کنند، اطلاعات را به درستی تحلیل نمایند و در شبکه‌های علمی و پژوهشی حضور فعال داشته باشند. تربیت دیجیتال نیز با آموزش مهارت‌های نوین فناوری اطلاعات و ارتباطات، جوانان را قادر می‌سازد تا از فناوری‌های دیجیتال به صورت مؤثر بهره‌برداری کنند و به تولیدکنندگان و نوآوران فعال در حوزه فناوری تبدیل شوند. این توانمندی‌ها موجب افزایش ظرفیت‌های علمی و فنی جوانان شده و زمینه‌ساز پیشرفت‌های علمی و اقتصادی کشور می‌شوند. چهارمین مکانیزم در پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق بیانیه، افزایش مشارکت مردمی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. تربیت دیجیتال با آموزش رفتار مسئولانه در فضای مجازی و سواد رسانه‌ای با افزایش آگاهی و بینش اجتماعی، نسل جوان را به مشارکت فعال در امور اجتماعی و سیاسی ترغیب می‌کند. این مشارکت زمینه‌ساز تحقق عدالت اجتماعی، توسعه پایدار و تقویت انسجام اجتماعی است که از اهداف مهم بیانیه گام دوم به شمار می‌رود. جوانانی که با آگاهی و مسئولیت‌پذیری در فعالیت‌های اجتماعی شرکت می‌کنند، می‌توانند نقش مؤثری در ارتقاء کیفیت زندگی، کاهش نابرابری‌ها و ایجاد فضای همدلی و همبستگی در جامعه ایفا کنند. این مشارکت فعال، پایه‌های دموکراسی و حاکمیت مردمی را تقویت کرده و جامعه‌ای پویا، شفاف و پاسخگو می‌سازد. در مجموع، سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال نه تنها مهارت‌های فنی و شناختی را در نسل آینده تقویت می‌کنند، بلکه نقش کلیدی در در پیشگیری از بزهکاری از راه پرورش شهروندانی آگاه، مسئول، مقاوم و خلاق دارند که می‌توانند با چالش‌های پیچیده دنیای امروز و فردا به خوبی مقابله کنند. این مهارت‌ها زمینه‌ساز تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، از جمله ساخت تمدن نوین

اسلامی، حفظ هویت فرهنگی و دینی، پیشرفت علمی و فناوری و توسعه اجتماعی و اقتصادی کشور هستند. بنابراین، توجه ویژه به آموزش سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال در نظام آموزشی و فرهنگی کشور، با برنامه‌ریزی دقیق، حمایت‌های همه‌جانبه و ایجاد زیرساخت‌های مناسب، از ضروریات اساسی برای پیشگیری از بزهکاری از راه تربیت نسلی توانمند و متعهد به آرمان‌های انقلاب اسلامی است. این مسیر، آینده‌ای روشن و پیشرفته برای کشور رقم خواهد زد و جوانان را به عنوان سرمایه‌های ارزشمند در ساخت ایران اسلامی بزرگ و تمدن نوین اسلامی توانمند خواهد ساخت.

۷- پیشنهاد

برای نیل به پیشگیری از بزهکاری از راه ارتقای اثربخشی سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- ابتدا برنامه‌های آموزشی این حوزه‌ها به صورت جامع، منسجم و مستمر در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز فرهنگی گنجانده شود تا همه دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان از مهارت‌های لازم بهره‌مند گردند و بتوانند با چالش‌های فضای رسانه‌ای و دیجیتال به خوبی مقابله کنند.
- همکاری میان نهادهای آموزشی، فرهنگی، رسانه‌ای و فناوری اطلاعات برای تولید محتوای بومی، متناسب با ارزش‌ها، فرهنگ اسلامی و نیازهای جامعه، اهمیت فراوانی دارد. این همکاری می‌تواند به تولید محتوای آموزشی، فرهنگی و اخلاقی کمک کند که هم جذابیت لازم را داشته باشد و هم نسل جوان را به سمت ارزش‌های اصیل هدایت نماید.
- ایجاد فضای گفت‌وگو، نقد سازنده و تبادل نظر در محیط‌های آموزشی و مجازی نیز می‌تواند به تقویت تفکر انتقادی، ارتقای مهارت‌های ارتباطی و افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی کمک کند و نسل جوان را برای مشارکت فعال در جامعه آماده سازد.
- توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و فراهم آوردن دسترسی عادلانه و گسترده به اینترنت پرسرعت در سراسر کشور، زمینه‌ساز بهره‌برداری بهتر از فرصت‌های دیجیتال خواهد بود و فاصله‌های دیجیتالی را کاهش می‌دهد. این امر به ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته اهمیت دارد تا همه اقشار جامعه بتوانند از مزایای فناوری‌های نوین بهره‌مند شوند و در مسیر پیشرفت علمی، فرهنگی و اجتماعی گام بردارند.
- توجه ویژه به آموزش خانواده‌ها و والدین درباره اهمیت سواد رسانه‌ای و تربیت دیجیتال و نقش کلیدی آن‌ها در پیشگیری از بزهکاری از راه حمایت، هدایت و نظارت بر استفاده فرزندان از فضای مجازی، می‌تواند تأثیرگذاری این آموزش‌ها را دوچندان کند.
- خانواده‌ها به عنوان نخستین نهاد تربیتی، باید با آگاهی کامل نسبت به فرصت‌ها و تهدیدهای فضای دیجیتال، فرزندان خود را همراهی کنند و زمینه‌ساز رشد سالم، مسئولانه و خلاقانه نسل آینده باشند. این اقدامات جامع و هماهنگ، نسل جوان را برای مواجهه با چالش‌های دنیای مدرن آماده ساخته و زمینه‌ساز پیشگیری از بزهکاری از راه تحقق اهداف بلندمدت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی خواهد بود.

منابع

۱. ابراهیمی، شهرام (۱۴۰۳)، «جرم شناسی پیشگیری»، چاپ هشتم، تهران، میزان.
۲. احمدی، حبیب (۱۳۹۴)، «جامعه شناسی انحرافات»، چاپ هشتم، ۱۳۹۴، تهران، سمت.
۳. ارجمندی، مهدی (۱۳۹۶)، «نقش معلمان در آموزش سواد رسانه‌ای»، فصلنامه مطالعات رسانه‌ای، دوره ۸، شماره ۲
۴. دارابی عمارتی، عابدین؛ قادری، علی (۱۴۰۴)، «ارائه مدل علی سبک‌های یادگیری بر اساس سواد رسانه‌ای: نقش میانجی خودتنظیمی و آموزش‌های ترکیبی»، پژوهش در روش‌های آموزش، دوره ۳، شماره ۹
۵. دارابی، شهرداد (۱۳۹۵)، «پیشگیری از جرم»، چاپ اول، تهران، میزان.
۶. دهانی، مسلم؛ دهانی، محمد عثمان؛ دهانی، نعیمه (۱۴۰۳)، «توانمندسازی جوانان از طریق آموزش محیطی برای توسعه پایدار، کنفرانس یافته‌های نوین در مدیریت، روانشناسی و حسابداری»، مجموعه مقالات پنجمین کنفرانس بین‌المللی و ششمین کنفرانس ملی یافته‌های نوین در مدیریت، روان‌شناسی و حسابداری، تهران
۷. دهقان شاد، علی و محمودی کوکنده، ناصر (۱۳۹۱)، «تأثیر برنامه آموزش سواد رسانه‌ای مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر آگاهی دانش‌آموزان»، فصلنامه فناوری اطلاعات و آموزش، دوره ۷، شماره ۳
۸. سبزی پور، امیر؛ فتحی، اسوه (۱۴۰۳)، «تربخشی بازی آموزشی تعاملی بر مهارت ارتباطی و حل مسئله ریاضی»، پژوهش در آموزش ابتدایی، شماره ۱۲
۹. شریفی، خالد؛ هاشمی فر، محمد (۱۴۰۲)، «مهارت حل مسئله و تصمیم‌گیری»، ششمین همایش ملی فناوریهای نوین در علوم انسانی، مدیریت و بازاریابی ایران، تهران
۱۰. شکرخواه، یونس (۱۳۸۸)، «رویکردهای سواد رسانه‌ای»، فصلنامه رسانه و فرهنگ، دوره ۱۲، شماره ۱
۱۱. صفری احمدوند، بهمن (۱۴۰۳)، «قدرت تجزیه و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای از طریق سواد رسانه‌ای با تأکید بر مسئولیت اجتماعی»، پژوهش‌های کاربردی در فنی و مهندسی، شماره ۳۷
۱۲. فلاحتی، بهنام؛ فقیهی، علی نقی (۱۴۰۴)، «بررسی رابطه مشارکت در فعالیت‌های پرورشی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تربیت دینی دانش‌آموزان دوره متوسطه»، تحقیقات راهبردی در تعلیم و آموزش و پرورش، شماره ۳۷
۱۳. فولادی، فاطمه؛ جانقربانیان، زهرا (۱۴۰۲)، «والدین دیجیتال: تربیت و حمایت از کودکان در دنیای رسانه»، اولین همایش ملی خانواده آرمانی، تهران
۱۴. کاوسی، اسماعیل؛ حسین زادگان، زهره (۱۳۹۰)، «حفظ هویت ایرانی - اسلامی در فرایند جهانی شدن»، مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، دوره ۲، شماره ۳
۱۵. کمال‌پور، محمد (۱۳۹۵)، «وضعیت سواد رسانه‌ای در ایران؛ چالش‌ها و راهکارها»، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، دوره ۲۵، شماره ۱
۱۶. کیا، زهرا (۱۳۹۲)، «ضرورت آموزش درس مطالعه رسانه در دوره ابتدایی»، فصلنامه تعلیم و تربیت، دوره ۳۴، شماره ۴
۱۷. لطفی صمیمی، نادر (۱۳۹۷)، «هویت شناسی جنگ نرم و راهکارهای مقابله با آن»، دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اجتماعی، تهران

۱۸. محسنی، فرید؛ قاسمی، ناصر؛ صوفی زمر، محسن (۱۴۰۱)، «همکاری‌های بین‌المللی پلیس با بخش خصوصی در تامین امنیت فضای مجازی»، پژوهش‌های جرم‌شناختی پلیس، شماره ۹
۱۹. محمدی، عباس؛ عامری شهرابی، محسن؛ قیومی، عباسعلی؛ عزیزآبادی فراهانی، فاطمه (۱۴۰۳)، «طراحی الگوی راهبردهای فرهنگی تحول نظام آموزش عالی مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب»، مطالعات راهبردی فرهنگ، شماره ۱۵
۲۰. محمودی کوکنده، ناصر (۱۳۹۰)، «بررسی ضرورت آموزش سواد رسانه‌ای کودکان و نوجوانان از نگاه متخصصان حوزه آموزش و پرورش»، فصلنامه پژوهش در آموزش و پرورش، دوره ۲۱، شماره ۲
۲۱. مختاری، زهرا؛ عزیزپور فتاحی، پرینا؛ شهبازی، حسن؛ ثریا، میثم؛ امین بگی، پیمان (۱۴۰۴)، «تبیین راهکارهای عملی مدارس برای تقویت تفکر انتقادی دانش‌آموزان»، تحقیقات راهبردی در تعلیم و آموزش و پرورش، شماره ۳۷
۲۲. مرادی مخلص، حسین؛ حاجیلویی محب، محمد مهدی؛ مظفری، امید (۱۴۰۳)، «از سواد رسانه‌ای تا تحول‌نگرش: راهبردی عملی برای دانشجویان گام دوم انقلاب اسلامی»، فرهنگ در دانشگاه اسلامی، شماره ۵۳
۲۳. نیازپور، امیرحسین (۱۴۰۲)، «پیشگیری از جرم»، چاپ دوم، تهران، دادگستر.
۲۴. همتی، فتحعلی؛ حقیقی، علی محمد؛ روان بد، امین (۱۴۰۲)، «بررسی نقش آموزش و دانشگاهیان در مشارکت سیاسی شهروندان»، تحقیقات مدیریت آموزشی، شماره ۵۵